

større Resultat end tidligere er naaet i 1909, idet 119 Mindesmærker, opførte i nedenstaaende Fortegnelse, ere blevne lovformelig sikrede ved tinglæste Deklarationer. Kun i 2 Tilfælde er der under særlige Forhold blevet udbetalt en Godtgørelse; alle de øvrige Sager ere ordnede uden Vederlag, ved Ejernes Interesse for Fredningen. I det hele opnaas Fredlysninger nu lettere end tidligere og oftere efter Ejernes egen Begæring, uden nogen Opfordring fra Museets Side. Ikke sjælden fremkomme endog Ønsker om Fredninger, som Museet ikke kan modtage, enten paa Grund af Mindesmærkets Ubetydelighed, eller fordi det ikke er tilstrækkelig vel bevaret. Det oprettholdes bestandig, at der tilstilles Ejeren et smukt Anerkendelsesdiplom for Fredlysningen, ligesom man sætter Pris paa, at der anbringes et granithugget Fredningsmærke. Der er paa ny i 1909 opstillet 100 Sten, mest dog ved ældre Fredninger, idet Midlerne aldrig have tilladt at sætte samme Antal Sten, som der aarlig fredlystes Mindesmærker. Det større Antal Fredninger, som anføres i Fortegnelsen under Hammerum Herred, er ordnet af Museets mangeaarige, trofaste Hjelper, Oberstløjtnant Søegaard i Viborg; dette Herred behandlede paa Grundlag af herfra meddelte Lister over, hvad der endnu ønskedes fredlyst, og Arbejdet maa her indtil videre betragtes som afsluttet. Naar Fortegnelsen imod Sædvane fremviser en Del Fredninger paa Præstegaardsjorder, da ligger dette i, at der har maattet paabegyndes et Eftersyn paa disse Jorder, skønt dette hellere var opsat, indtil Virksomheden overfor privat Ejendom var mindre paatrængende, og skønt Mindesmærkerne paa Præstegaardenes Tilliggende skulde antages allerede at være tilstrækkelig sikrede. Ved Cirkulæret af 26. Januar 1886 fra Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet til Stiftsøvrighederne var der nemlig givet fuldt betryggende Værnebestemmelser ikke blot under Præsternes og Forpagternes Brug af Jorden, men ogsaa for Tilfælde af Bortsalg. Imidlertid bragtes det i Erfaring, at Cirkulærets Bestemmelser i flere Tilfælde ikke vare overholdte. Fortidsminder ere fortsat blevne angrebne og ere ved Bortsalg gaaede over i Privateje. Et Par særdeles vigtige Mindesmærker have maattet købes tilbage og istandsættes med stor Bekostning; i andre Tilfælde er Fredningen kun bleven opnaaet ved velvillig Imødekommen af den nye Ejer. Under disse Forhold blev et Andragende indgivet til Ministeriet om en Gentagelse af Cirkulæret, som derefter atter udgik under 22. Januar 1909; men tillige ansaas det for sikrest at paabegynde et Eftersyn af Præstegaardsjorderne for dog at redde, hvad der endnu maatte være bevaret. Af Hensyn til det meget andet, som bestandig er at gøre, vil dette Arbejde dog kun kunne fremmes lidt efter lidt, saa vidt muligt i Forbindelse med andre Rejser. I 1909 er Viborg Amt, dog med Undtagelse af Salling, gjort færdigt. Der havde forud Optegnelser om 128 Oldtidsminder paa disse Præstegaardsjorder, mest runde Gravhøje, af disse fandtes kun 28 i saadan Stand, at de kunde fredlyses. Desforuden bleve 2 Oldtidsgrave paa Kirkegaarde, af i alt 4, sikrede ved Deklaration. Lejlighedsvis fredlystes i 4 andre Herreder i alt 13 Høje, uden at dog samtlige Herredets Præstegaardsjorder bleve eftersete.

Ogsaa i anden Retning har der maattet foretages et nyt stort Arbejde. En Del af vort Lands mærkeligste Oldtidsminder, Jættestuerne, der længe have været tilgængelige, nogle af dem i et hundrede Aar, behøvede en Udbedring for at sikre deres Bevaring; derhos var det efterhaanden blevet klart, at de mest besøgte ikke længere kunne staa aabne, idet de saaledes ikke ere beskyttede mod Beskadigelse og Forurening, et Forhold, som allerede er nærmere omtalt i Museets Beretning til Finansudvalget for 1908 (optagen i Betænkning over Finanslovforslag for 1909—10, Sp. 469). Ved den Ordning af Adgangsforholdene, som da maatte træffes, er man efter de hidtil gjorte Erfaringer gaaet den Vej at anbringe en Gitterdør med Laas for Indgangen og at forsyne den, som opbevarer Nøglen, i Regelen Jordejeren, med en Bog til Indskrivning af de besøgendes Navne, med et trykt Blad vedrørende Mindesmærket, som udleveres til de besøgende, og med en Lygte; for Adgangen skal der ydes en lille Betaling, der tilfalder Foreviseren. Som Bilag følge hermed 11 saadanne trykte Blade. I 1909 er der ved Nationalmuseets Konservator foretaget en fuldstændig Udbedring og Ordning ved 10 af de største og mærkeligste Jættestuer, deraf 3 dobbelte, hver Stue med sin Gang, nemlig ved Smidstrup i Holbo Herred, Ubby i Arts Herred, Stenstrup i Ods Herred, Gunderslevlille i Øster Flakkebjerg Herred, Knudsby i Baarse Herred, Hellested i Stevns Herred, Kellernæs i Lollands Sønder Herred, samt paa Møen ved Sparresminde, Sprove og Nøbbølle. Ved flere af disse Stuer har Arbejdet været meget vanskeligt og bekosteligt. Imidlertid er det herved og ved det, som i de nærmest